

Przy zachmurzonym niebie

Bibliografia:

- Źródło: Eliza Orzeszkowa, *Nad Niemnem*, Warszawa 1965, s. 276–277.
- Źródło: Adam Mickiewicz, *Pan Tadeusz*, Wrocław 1967, s. 187–188.
- Źródło: Justine Gourdeau [czyt. Żystin Gordo], *Chmury i aerozole. Wiadomości podstawowe*, tłum. Anita Bokwa, Paweł Jezioro, dostępny w internecie: http://klimat.czn.uj.edu.pl/enid/1__Chmury/-_Powstawanie_chmur_3mi.htm [dostęp 26.09.2022].

Przy zachmurzonym niebie

Chmury kłębiaste

Źródło: pix, domena publiczna. pixabay.

Twoje cele

- zapoznasz się z prezentacją na temat rodzajów chmur,
- zapoznasz się z opisami chmur zamieszczonymi we fragmentach „Pana Tadeusza” Adama Mickiewicza i „Nad Niemnem” Elizy Orzeszkowej,
- poszerzysz słownictwo potrzebne do opisu chmur,
- zredagujesz poetycki opis chmur, w którym zastosujesz różne środki poetyckie.

Nieodłącznym elementem niemal każdego krajobrazu jest niebo z leniwie płynącymi obłokami, które są pięknym zjawiskiem atmosferycznym. Często stanowią inspirację dla twórców kultury, szczególnie dla pisarzy i malarzy. Chmury są ulubionym motywem poetów, ale w prozie również można znaleźć ich plastyczne opisy. Poetycki opis chmur zaczerpnięty z „Pana Tadeusza” Adama Mickiewicza warto zestawić z plastycznym opisem zawartym w powieści „Nad Niemnem” Elizy Orzeszkowej.

Zapoznaj się z prezentacją „Z głową w chmurach”, a następnie wykonaj polecenia.

Kliknij, aby uruchomić w trybie pełnoekranowym.

Polecenie 1

Wyjrzyj przez okno i sprawdź, jakie chmury znajdują się na niebie. Nazwij je, korzystając z informacji zawartych w prezentacji.

Polecenie 2

Co przypominają ci kształty chmur na niebie? Narysuj chmury, które widzisz.

” Adam Mickiewicz

Pan Tadeusz

Księga III

Te Państwa niebo włoskie, jak o niem słyszałem,

Błękitne, czyste, wszak to jak zamarzła woda!

Czyż nie piękniejsze stokroć wiatr i niepogoda?

U nas dość głowę podnieść: ileż to widoków!

Ileż scen i obrazów z samej gry obłoków!

Bo każda chmura inna: na przykład jesienna

Pełźnie jak zółw leniwa, ulewą [brzemienna](#),

I z nieba aż do ziemi spuszcza długie smugi

Jak [rozweite](#) warkocze, to są deszczu strugi;

Chmura z gradem jak balon szybko z wiatrem leci,

Krağła, ciemnobłękitna, w środku żółto świeci,

Szum wielki słycać wkoło. Nawet te codzienne,

Patrzcie Państwo, te białe chmurki, jak odmienne!

[Zrazu](#) jak stada dzikich gęsi lub łabędzi,

A z tyłu wiatr jak sokół do kupy je pędzi;

Ściskają się, grubieją, rosną, nowe dziwy!

Dostają krzywych karków, rozpuszczają grzywy,

Wysuwają nóg rzędy i po niebios [sklepie](#)

Przelatują jak [tabun](#) rumaków po stepie:

Wszystkie białe jak srebro, zmieszały się – nagle

Z ich karków rosną maszty, z grzyw szerokie żagle,

Tabun zmienia się w okręt i wspaniale płynie

Cicho, zwolna, po niebios błękitnej równinie!

Źródło: Adam Mickiewicz, *Pan Tadeusz*, Wrocław 1967, s. 187–188.

Ćwiczenie 1

Napisz co jest tematem fragmentu „Pana Tadeusza”?

Ćwiczenie 2

Chmury

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

Ćwiczenie 3

Wypełnij wyznaczone miejsca wyrazami pokrewnymi do słowa „chmura”, a następnie umieść pola tekstowe w dowolnych punktach na rysunku.

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

Ćwiczenie 4

Chmury

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

Ćwiczenie 5

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

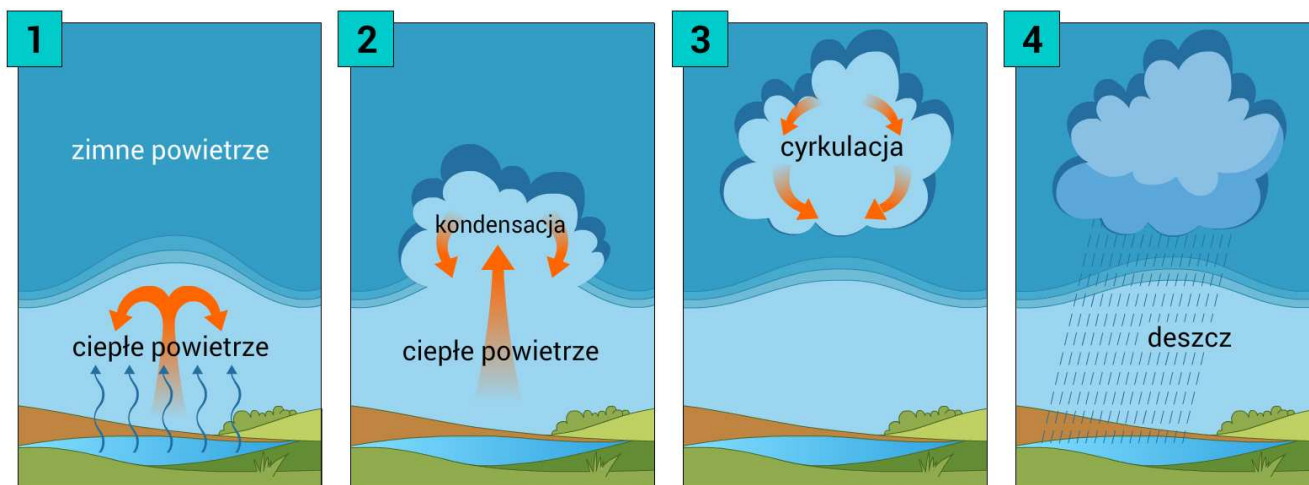
Przeczytaj tekst popularnonaukowy o powstawaniu chmur oraz obejrzyj grafikę ilustrującą ten proces, a następnie wykonaj ćwiczenia.

” Justine Gourdeau [czyt. Żystin Gordo]

Chmury i aerozole. Wiadomości podstawowe

(...) Ciepłe powietrze, jako mniej gęste, unosi się, a zimne opada. Naukowcy nazywają to konwekcją. Konwekcja jest jednym z procesów, dzięki któremu mogą powstawać chmury. Kiedy świeci Słońce, powietrze znajdujące się przy powierzchni Ziemi, zawierające parę wodną, jest ogrzewane i zaczyna się unosić. W miarę wzrostu wysokości powietrze to ochładza się. Chmury powstają, gdy wilgotne powietrze ochłodzi się do określonej granicznej temperatury: wtedy woda na małych zawieszonych w powietrzu cząstkach stałych i tworzą się kropelki chmur. (...)

Źródło: Justine Gourdeau [czyt. Żystin Gordo], *Chmury i aerozole. Wiadomości podstawowe*, tłum. Anita Bokwa, Paweł Jezioro, dostępny w internecie: http://klimat.czn.uj.edu.pl/enid/1__Chmury/-_Powstawanie_chmur_3mi.htm [dostęp 26.09.2022].

Powstawanie chmur

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

Ćwiczenie 6

Na podstawie tekstu popularnonaukowego i fragmentu „Pana Tadeusza” uzupełnij tabelę zwrotami opisującymi powstawanie chmur.

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

Ćwiczenie 7

Zapisz czym się różnią od siebie dwa opisy powstawania chmur na niebie – popularnonaukowy i poetycki.

Ćwiczenie 8

Spójrz w niebo i poobserwuj ruch chmur na niebie, następnie zredaguj krótkie opowiadanie o tym, co dzieje się z obłokami.

- chmury szybko pędzą po niebie,
- chmury błyskawicznie prują przez niebo,
- chmury leniwie suną po niebie,
- chmury gnają po niebie,
- chmury leniwie toczą się po niebie,
- chmury wolno pełzną po niebie,
- chmury rosną i grubieją,
- chmury dostojnie przepływają po niebie,
- chmury niespiesznie płyną po niebie,
- chmury gwałtownie przetaczają się po niebie,
- ciężkie chmury nabrzmiwiają deszczem,
- chmury w oka mgnieniu potężnieją,
- ciężkie chmury wiszą nisko na niebie.

Ćwiczenie 9

Frazeologizmy

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

Ćwiczenie 10

Uzupełnij zdania podanymi poniżej związkami frazeologicznymi.

Frazeologizmy

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

O autorze

Eliza Orzeszkowa, 1900

Źródło: Jan Mieczkowski, domena publiczna.

Eliza Orzeszkowa

1841 Milkowszczyzna (obecnie Białoruś) – 1910 Grodno (obecnie Białoruś)

Eliza Orzeszkowa była polską pisarką publicystką i działaczką społeczną. Jej powieści cieszyły się wielką popularnością, gdyż poruszały ważną problematykę społeczną.

” Eliza Orzeszkowa

Nad Niemnem

Upalne słońce osypywało nieścigniony szlak wody ulewą iskier, a tu i ówdzie łamiące się w falach promienie jego tworzyły ogniska olśniewających światła. Chwilami te ogniska wyrzucające z siebie niskie snopy promieni bladły lub całkiem gasły, a w błękitach wody, pod delikatnym rysunkiem drobnych fal, sunęły ciemne odbicia przepływających pod niebem chmur. Nie były to chmury natychmiastową burzą grożące, ale raczej białe obłoki mętną szarością wydęte, wydłużające się wciąż i przybierające, z brzegami przelewającymi się w coraz nowe linie i kształty. W cichym i parnym

powietrzu powoli i nisko sunąc, co chwilę przysłaniały one, to odkrywały rozzarzoną tarczę słońca, sprawiając tym w powietrzu zmienną grę promiennych jasności i nagłych przyciemnień. Tam gdzie rzeka daleko przed pomykającym [czółnem](#) za bór skręcała, zgromadzały się one, łączyły i skłon nieba zasłaniały ścianą wełnistych, ciemnych, srebrem obrębionych kłębów.

Źródło: Eliza Orzeszkowa, *Nad Niemnem*, Warszawa 1965, s. 276–277.

Ćwiczenie 11

Nad Niemnem

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

Ćwiczenie 12

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

Ćwiczenie 13

Na podstawie fragmentu „Nad Niemnem” opisz wygląd oraz ruchy chmur na niebie. Możesz zacząć tak: Po niebie sunęły białe obłoki...

Ćwiczenie 14

Opisy

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

Polecenie 3

Opisz chmury na niebie. Postaraj się zastosować jak najwięcej różnych środków poetyckich (np. epitetów, porównań i przenośni).

Słownik

wszak

przecież

stokroć

bardzo wiele razy

brzeźnienny

obciążony, naładowany czymś

zrazu

w pierwszej chwili, początkowo

sklep

sklepiiony strop, sufit

tabun

stado dzikich koni

rozwity

rozwinęty, rozpleciony

czółno

łódź wydrążona z jednego pnia

kondensacja

zagęszczenie, stężenie czegoś

cyrkulacja

obieg, przepływ, krążenie

Notatki ucznia

Bibliografia

Andrearczyk T., (2015), *Estetyka chmur*, „Dyskurs” nr 20.

Ratajczak W., (2006), *Słownik motywów literackich*, Poznań: NAKOM.